

тенденції, що виникають у процесі пристосування культури та політичної системи тієї чи іншої країни до глобальних змін. Посилення багатонаціональних корпорацій різних країн, манія об'єднань підприємств та зміна напрямку міжнародних потоків капіталу також є важливими елементами загальної картини, що відображаються через призму систем. Безумовно, пише згаданий економіст, майбутнє принесе нові виклики та внесе свої зміни до перебігу процесів. Мало культур, які можуть встояти перед будь-якими катаклізмами. Очевидно, цілком певно можна зробити припущення, що переважатиме двоїстий процес поступової втрати життєвих сил і зміни конфігурації світу, а не прискорення економічного зростання та конвергенції. Це означає, доходить висновку С. Роузфілд, що у першій чверті XXI ст. розрив між "переможцями" та "учасниками без шансів на перемогу" збільшуватиметься, а США дедалі більше випереджатимуть Європейський Союз і Японію. Росія "зачахне", а Китай, можливо, стане недосяжним "азійським тигром" [4, с. 264-265].

Чимало цікавих роздумів про зміст глобалізації, її суперечності та чинники трансформації національних економічних систем висловлює американський економіст Дж. Стігліц. Так, він вважає, що глобалізація – це "...тісніша інтеграція держав і народів світу, спричинена величезним зниженням цін транспортування і комунікації та зломом штучних перепон потокам товарів, послуг, капіталу, знань і (меншою мірою) людей через кордони. Глобалізація супроводжується створенням нових інституцій, які приєднуються до існуючих по різні боки кордонів" [5, с. 32]. Водночас, на думку дослідника, однією з причин опору глобалізації є те, що вона підриває традиційні цінності та змушує поступатися часткою свого суверенітету [5, с. 232].

Здійснений нами всебічний аналіз глобалізаційних чинників трансформації національних економічних систем дає змогу зробити висновок про те, що нині у процесі становлення економіки знань спостерігаємо глобальну інституціоналізацію і транснаціоналізацію, які позначаються низкою суперечностей. Проте за всієї своєї неоднозначності, глобалізація є об'єктивним процесом, включаючи посилення впливу глобалізаційних чинників трансформації національних економік. Як слушно зазначає у цьому контексті Дж. Стігліц, глобалізація справді привела до формування активного глобального громадянського суспільства, що бореться за вищий рівень демократії і соціальної справедливості [5, с. 205].

Література

1. Економічні системи : монографія. – Т. 1 / за ред. проф. Г.І. Башнянина. – Львів : Вид-во Львівської КА, 2006. – 484 с.
2. Кульчицький Я.В. Сучасні економічні системи в умовах екологізації та глобалізації (теоретико-методологічні засади порівняння) : монографія / Я.В. Кульчицький. – Львів : Вид-во "Ліга-Прес", 2011. – 687 с.
3. Лукашевич В.М. Глобалістика : навч. посібн. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.] / В.М. Лукашевич. – Львів : Вид-во "Новий Світ-2000", 2005. – 440 с.
4. Роузфілд С. Порівняємо економічні системи / Стивен Роузфілд : пер. з англ. В. Вишенська. – К. : Вид-во "К.І.С.", 2005. – Харків. – 370 с.
5. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар / Стігліц Джозеф : пер. з англ. А. Іщенко. – К. : Вид. дім "КМ Академія", 2003. – 252 с.
6. Чухно А.А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України / А.А. Чухно. – К. : Вид-во "Логос", 2003. – 631 с.

Кульчицький Я.В. Глобализационное измерение национальных экономик в системе теоретико-методологических принципов их сравнения

Рассмотрен глобализационный контекст сравнения национальных экономических систем. Проанализированы научные подходы отечественных и зарубежных исследователей к трактовке глобализационных процессов в контексте обоснования теоретико-методологических принципов сравнения современных экономических систем.

Ключевые слова: экономические системы, национальные экономические системы, глобализационные процессы, теоретико-методологические принципы сравнения экономических систем.

Kul'chyts'kyi Ya.V. The global measuring of national economies in the system of theoretical- methodological bases of their comparison

In article is considered a global context of comparison of the national economic systems. Scientific approaches are analysed of home and foreign researchers to interpretation of global processes in the context of substantiation theoretical-methodological bases of comparison of the modern economic systems.

Keywords: economic systems, national economic systems, global processes, theoretical-methodological bases of comparison of the economic systems.

УДК 330.322.5(477)

Наук. співроб. В.Г. Ласій – ІРД НАН України;

доц. Ю.В. Войцеховська, канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка"

ДИНАМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ КАПІТАЛЬНИХ ВКЛАДЕНЬ

Розглянуто проблему визначення економічної ефективності капітальних вкладень за умов, коли інвестиційний процес здійснюється на певному інтервалі часу і його економічні результати теж мають динамічний характер. Запропоновано відповідний показник оцінки цієї ефективності з використанням динамічних характеристик інвестиційного процесу.

Ключові слова: економічна ефективність капітальних вкладень, динамічні показники, термін окупності, розрахунковий період.

"Синергетика виникла у відповідь на кризу стереотипного, лінійного мислення, що вичерпало себе. В найкоротшому визначенні синергетика представляє собою теорію самоорганізації систем різної природи. Для того, щоб система була самоорганізуючою і, отже, мала можливість прогресивно розвиватись, вона повинна задовольняти такі вимоги: ..., втретє, система повинна бути динамічною" [1]. Світова наука пододала застарілий стереотип лінійного мислення у процесі розрахунку економічної ефективності капітальних вкладень і перейшла до динамічного показника. На жаль, цього не було враховано в Україні.

У динамічному показнику "внутрішня норма доходів" (IRR), що найбільш часто використовується у країнах із розвинутою ринковою економікою з метою вибору варіанта інвестицій [2], темп приросту капіталу обчислюється протягом всього періоду будівництва, процесу виробництва і двох фаз процесу обігу [3]. Це і є сучасна міжнародна теорія і практика. Раніше ми описували недоліки показника "внутрішня норма доходу" [4]. За його використання тривалість розрахункового періоду охоплює не більше ніж 11 років. За тривалість останнього береться "термін служби". "Саме поняття строку

служби дуже невизначене. Якщо мова йде про підприємство або який-небудь інший великий об'єкт, то зношувані складові частини його та окремі агрегати відновлюються за рахунок амортизаційних відрахувань" [5].

Наприкінці терміну окупності отримується сумарний дохід, що дорівнює сумі капітальних вкладень* в діюче підприємство. Отже, повний економічний ефект від інвестицій обчислюється не тільки доходом, рівним сумі капітальних вкладень, а й амортизаційними коштами на відновлення основних фондів. Останні також враховуються показником "внутрішня норма доходу" [6]. Зазвичай, протягом освоєння проектної потужності наявні низькі доходи або навіть збитки. Введення у формулу динамічного показника економічної ефективності капітальних вкладень величини амортизаційних коштів на відновлення основних фондів дає змогу правильно розрахувати її рівень. Без цього незрозуміло, коли саме окупляться збитки (якщо останні були впродовж періоду освоєння проектної потужності).

Подальше збільшення тривалості розрахункового періоду видається нам неможливим через те, що економічний розрахунок при цьому "втрачає і оперативну цінність, і економічну надійність, тому що протягом тривалого періоду існує велика ймовірність зміни переважного числа господарських показників балансових співвідношень і суспільних потреб" [7]. Ми пропонуємо таку формулу динамічного показника загальної економічної ефективності капітальних вкладень з урахуванням амортизаційних коштів на відновлення основних фондів:

$$E_{\text{ПМС}} = \frac{1}{B_k} \sum_{t=1}^T (C_t - C_t + A_t), \quad (1)$$

де: $E_{\text{ПМС}}$ – середній показник рентабельності капітальних вкладень протягом розрахункового періоду тривалістю T років; t – ціле число; C_t , C_t і A_t – відповідно виторг від реалізації продукції, що буде вироблена внаслідок здійснення капітальних вкладень, поточні затрати й амортизаційні кошти на відновлення основних фондів у 1-му, 2-му, ..., t -му роках розрахункового періоду тривалістю T років (грн); B_k – величина пов'язання капітальних вкладень у процесі відтворення протягом T років (грн).

$$B_k = \sum_{t=1}^T (I_t - Y_t), \quad (2)$$

де I_t і Y_t – підсумкові капітальні вкладення підприємства, зокрема перетворені у діючі виробничі фонди і капітальні вкладення, які вибувають, в 1-му, 2-му, ..., t -му роках розрахункового періоду тривалістю T років (грн.).

Під час здійснення розрахунків за формулами (1) і (2) розрахунковий період починається не з моменту початку будівництва, а з моменту здійснення перших затрат грошових коштів на придбання механізмів (для підприємства, що будується), обладнання та матеріалів, а закінчується роком за-

* Тут і надалі маються на увазі капітальні вкладення в основні та вкладення в обігові фонди підприємства або виробничого об'єднання.

вершення окупності капітальних вкладень і збитків (якщо останні були протягом освоєння проектної потужності). Величина розрахункового періоду при цьому може бути більшою ніж 11 років.

Величини загальної економічної ефективності капітальних вкладень під час вибору варіанта інвестицій потрібно розраховувати з використанням запропонованого динамічного показника, що містить певні часові характеристики інвестиційного процесу. Середній показник рентабельності капітальних вкладень протягом розрахункового періоду тривалістю T років є коректним навіть за наявності збитків у період освоєння проектних потужностей. За використання цього показника проведення розрахунків відбувається простіше, ніж у динамічному показнику "внутрішня норма доходу".

Література

1. Ерохин С.А. Синергетическая парадигма современной экономической теории / С.А. Ерохин // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – № 1-2. – С. 7, 9, 10.
2. Новіков В.А. Як підготувати фінансове обґрунтування інвестиційного проекту / В.А. Новіков, А.В. Новіков // Український інвестиційний журнал WELCOME. – 1996. – № 1-2, лютий. – С. 66.
3. Заявка на участь у реалізації інвестиційного проекту // Український інвестиційний журнал WELCOME. – 1994. – № 2, жовтень. – С. 14-16.
4. Ласій В.Г. Показник економічної ефективності капітальних вкладень, використовуваний у США / В.Г. Ласій // Економіка України. – 1996. – № 7. – С. 89-90.
5. Ласій В.Г. Про динамічні показники "внутрішня норма доходу" та "рентабельності капітальних вкладень" / В.Г. Ласій // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 4. – С. 137-141.
6. Шустер А.И. Фактор времени в оценке экономической эффективности капиталных вложений / А.И. Шустер. – М.: Изд-во "Наука", 1965. – С. 104.
7. Ласій В.Г. Показник економічної ефективності капітальних вкладень, використовуваний в США / В.Г. Ласій // Економіка України. – 1996. – № 4. – С. 89.
8. Красовский В.П. Интенсификация экономики и фактор времени / В.П. Красовский // Вопросы экономики. – 1982. – № 5. – С. 8.

Ласій В.Г., Войцеховская Ю.В. Динамические показатели оценки экономической эффективности капиталных вложений

Рассмотрена проблема определения экономической эффективности капиталных вложений при условии, что инвестиционный процесс осуществляется на определенном интервале времени и его экономические результаты также носят динамический характер. Предложен соответствующий показатель оценки этой эффективности с использованием динамических характеристик инвестиционного процесса.

Ключевые слова: экономическая эффективность капиталных вложений, динамические показатели, срок окупаемости, расчетный период.

Lasiy V.G., Voytsekhovska Yu.V. Concerning dynamic performance in assessing the economic efficiency of capital investments

The problem of determining the economic efficiency of capital investments in circumstances where the investment process is carried out at a certain time interval and its economic results are dynamic. A relevant indicator for assessing the effectiveness of using the dynamic characteristics of the investment process was developed.

Keywords: Economic efficiency of capital investments, dynamic performance, pay-back period and accounting period.